

رَبِّائِيْرًا لَا تَقْصِرْ وَتَمِّمْ بِالْخَيْرِ وَبِالسَّعْيِ

بعون ایزدمنان و بطول نبی آخر الزمان رساله توحید ربانی و اسرار رحمانی از ارشاد
شیخ گرامی محبوب الباری عاشق الہی خواجہ حافظ سید محمد حسین شاہ شیشی الحافظی ادام اللہ تعالی بکرات

از تصنیف سرد آمد ملقب عاشق بلبل گلستان احدیت طوطی شکرستان حدیث
حضرت مولانا احمد ملیشاہ شیشی النظامی بیجا پوری ادام اللہ تعالی

در مطبع نور الاسلام واقع حیدرآباد طبع لرید

۱۳۱۳ھ

بیت

بیت

۱۷۷۷

۱۷۷۷

بیت

بسم الله الرحمن الرحيم

محمدی معشوق حقیقی را زیباست که در کسوفی بمنحی بود از غایت عشق بجلی نسو بی غش
 حبیب برگزیده اندم تجلی شده اسرارستی در بیان هستی الغیب بویت و حقیقت کورنی
 ال و اصحاب را باعث راه نمونی گردانید - محمد و محمد اکثیر بعضی یصلوا الی آخره
 اعیان به الذین فاذا و بصحبه بنین سیدان ابدار الی یوم القدره ثم السلام علی سیدنا
 الشیخنا ما هر ستر نیانی خواجه حافظ محمد علی شاه پشتمی خیر آبادی رضوی الله تعالی عنه
 و عن محبه و ارضاه عنانم السلام علی جمیع اولیاء امته اجمعین - اما بعد
 یکے از سنگ زله خوان شرح الاسلام برکت الانام صاحب سر کسوفی و حبیبی
 موثنا و موئی کل خواجه حافظ سید محمد حبیب علی شاه رضوی رضوی
 پشتمی نغانی خیزی در سیدمانی حافظی حمید را آهوی ادا م الله تعالی برکات

تا سود و زیان هست در اندیشه تو عشقت نذ بد دست که سود است هنوز
 در دل فتنه عام جمع کرده و شوخی تمام گرد آورده برین حوصله دم عاشقی زون بوالهوسی
 است سنے سنے اسے مرے ہر ہر لیسے کہ آفتاب عشق نزول اہلال منیر مایہ اول
 شام خودی را بزواید چون خلوت دل لایق و رود گاہ عشق با شہ کہ خیال غیرت
 کجا بلکہ خیال خود ہم نماند و خیال خود چه بلکہ لفظ خود از خود جسم جدا باشد و از
 خودی خود و از وجود خود چہ نشان در گذرد کہ ہستی موہوم را نیست و نابود پندار
 و خود را بے نام و نشان گرداند حتی کہ هیچ اسمی در سے از وجود او در نظر او
 بجز و دست باقی نباشد پس امید سے ہست کہ شاید و رود فرما ید پیست
 ہم عشق طلب کنی دہم جان خواہی ہر دو سلبی دے میتر نشود
 در رو عشق اول قدم ترک ہنتیہ راست دو ہم ہم ترک خود

بیت

اول ز خود ہر دو جہان دست بشوی و انگاہ ہر دو دست شستہ این ہرمی
 حضرت منصور طالع را قدس سرہ چون عشق خداوندی پیدا شد غیر حق را فراموش
 کرد و مرتبہ عینیت حاصل شد انما الحق زون گرفت و حضرت امرۃ القیس را
 قدس سرہ چون محبوب مطلق بصورت لیلی جلوہ داد و در عشق او مجنون شدہ آخر الامر

بیت

در چشم مجنون بودہ لیلی شدہ بہ بنووی لیلی کجا مجنون کجا خود بودی خود بودی

آسے مرد و عتیق بار ملامت است یاد گذر از عشق یامر و خوشی سلامت و پیت
 تو ز تو کم شو وصال امنیت و بس ^{گم} شدن کم کن کمال امنیت و بس
 عاشق را از بلا صد راحت است چونکہ محبت ہمیشہ محنت است ہر کہ دعویٰ محبت کند
 مبتلا سے محنت شود لازمہ عشق غم در غم و اندوہ و الم است عاشق اورا گویند کہ سو
 معشوق ہر دو عالم در نظر او سر و شود حضرت امام العاشقین مخاطب بہ خطاب اللہ محمد کا
 لیس ترک اللہ سلطان الشعرا امیر خسرو دہلوی قدس اللہ سرہ العزیز المبارک میفرماید
 ہر دو عالم قیمت خود گفتہ ^{نرخ} بالا کن کہ از زانی ہنوز ^{بہ}
 عشق و عاشق و معشوق مشتق از عشق است ^{شعر} معشوق و عشق و عاشق ہر سے
 بکیت اینجا چون وصل در نہ گنجد ہجران چہ کار آید تو عاشقی چیست اضطراری و
 و اضطراری و دلکاری و بیقراری است ^{بیت} عاشقی چیست باو بندہ جانان
 بودن تو دل بدست دگرے دادن و حیران بودن تو در غلبہ عشق نہ از ایستادن قرار شود
 و نہ در نشستن صبر ماند و نہ در جمعیت آرام گرد و نہ در تنہائی تسکین یابد ریاضی
 عشق از خون و جگر با کے نیست ^{در می} گذرم نہ یروز بر با کے نیست
 زمین واقف در راہ بسے خواهد بود ^{باما} بگو چگونہ با کے نیست
 معشوقی چیست و عاشق کیت عشق ذات بحت غراسمہ است عشق ہوا اللہ فرمود
 عاشق و معشوق خود ذات اوست کہ لباس عاشقی و معشوقی در بر کشید و با جمیع صفات
 عشق و حسن پردہ جمال از رو سے خود برداشتہ بکسوت عشق بازمی رو سے خویش از

بہا نماند بھون بکسوت گوناگون پر تو ظہور انداخت عشق آرام دل بہت عشق راحت جان
 است اگر جانان بہت ہمین است و اگر بہمان بہت این است **قطع**

دولت عشق را نہایت نیست عاشقان را بجز ہدایت نیست

عشق حسنیست از درون بشر آب و گل مر او را کفایت نیست

در حدیث شریف آمدہ فرمود رسول علیہ الصلوٰۃ و السلام العشق ہوا قد آن مراد العاقبتین

مرآت العشوقین قطب العارفین سید الکاملین سند الواصلین محبوب رب العالمین

مرشدنا و مولانا خواجہ حافظ سید محمد حبیب علی شاہ چشتی النظامی ادام اللہ تعالیٰ برکاتہ

بہ منظورترین و محبوب ترین مرید خود اخوی ام حضرت محمد حبیب اللہ صاحب عنایت علیہ

تخیر فرمودند در بیان عشق و معنی عشق کہ عشق خداست عشق نائب مصطفیٰ است

عشق درایت ہے بہا عشق بجزایت ہے انتہا عشق سزایت کہ جبریل انیت بروخبر

انہی کلامے - **قطع** گر عشق ہو دے و غم عشق ہو دے

چندین سخن نغمہ کہ گفتے کہ شنیدے گر باو ہو دے کہ سر زلف رہو دے

رخسارہ معشوق بہ عاشق کہ نمودے ان معشوق اللہ الولی العبادی حضرت صاحب

مادام برکاتہ بہ خلیفہ صاحب خود اخوی ام سید صلاح الدین صاحب عبد القادر قادری

چشتی سلمہ اللہ تعالیٰ در بیان عشق و معنی عشق عنایت نامہ تحریر فرمودند در نیجا جنبہ نقل کردی

باتمام حاد آدو مصلیٰ و سلمنا سید صاحب کہ فرماے نیازندان سپان سید صلاح الدین

عبد القادر قادری چشتی زید عشقہ و شوقہ و ذوقہ و حیاتہ - بعد سلام سلامتی عشق و دعاسے

از زیاد معرفت واضح باد که بفضل تعالی شانه احوال موهبتار و کبار بخیر و عاقبت است و خیر و
عاقبت آن سید صاحب مطلوب قطع
زبان کرد مرا نهی و پر کرد ز دوست
نامی است که من برین و باقی همه اوست
بر نحو شیدا ساخت بیست
اوست که در دیده مجنون نام
بکار کوه کنی انداخت اوست که لشکر حافظ آمده هفت زمین و آسمان را در تحت
تصرف خود آورده حبیب را بر خود دیوانه و عاشق و متلاک و اشد حبیب
کیست و محبوب چیست هو الحبیب هو المحبوب شاعر من نیم و اشد یاران من نیم
جان جانم سر سرم تن نیم
عالم را رهنمائی کرد و مورچه خواهد که طواف کعبه کند چون پاسے کبوتر گیرد بمقصود رسید
مورسکین هوسے داشت که در کعبه رسید دست در پاسے کبوتر زد و ناگاه رسید
و آین سخن از عالم عشق تعلق دارد اللهم اعیننی عاشقاً و امتنی عاشقاً و احشرنی فی بره
العاشقین - بیت
چندین سخن نقل کرده گفتے که شنیدے
عشیقہ کیا ہے است کہ چون بدرختے رسد ان درخت را خشک سازد و خود ترو
تازه شود یعنی چون عاشق شود و رافانی و بادوست باقی گردد اگر رستے از

خوری خود باقی ماند اورا عاشق نگونید شمع حاصل عشق از سه سخن بیش نیست
 سوختم و سوختم و سوختم و آسے پیدا عاشق آنست که بغیر معشوق خیال دیگر
 در دل او نباشد شمع هر چیکه می نگرم در نظر سرم دوست دوست و نیست کسی
 غیر او فاش بگو دوست دوست و آسے پیدا حق سبحانه تعالی ترا عشق دهد الحمد
 والمنه حق تعالی نام ترا در دفتر عاشقان ثبت فرمود قطعه عاشق شده آسے دل
 سوات مبارکباد و وز کون و مکان رستی آنجا مبارک باد و کفرت بگلی وین شد
 تخت سپهر شیرین شد و علوا شده علوه حلوات مبارکباد و شمس الحق تبریزی
 سلطان جهانی تو و کالاسے عجب بر دی اغماز مبارکباد و زیاده عشق فراوان باد
 بحرمت البنی و آل الامجاد بحق خیر العباد شاه خیر آباد بخدمت عاشق صدق قاضی غلام حسن
 دعاسے از دیاد عشق و معرفت مہد آباد - و نیز عنایت نامہ در معنی عشق جناب
 حضرت صاحب قبلہ و ام المہدی برکاتہ بہ این سگ استخوان تحریر فرمودند نیست
 با سمانہ فادآ و مصلیاً و سلماً محبوب حبیب نوشندہ جام ظہوری خواجہ علی شاہ
 پشتی جیلپوری اظہال اللہ **ب** بالعشق والاستقامت و العافیت بعد سلام سلاست
 عشق و محبت دعاسے از دیاد شوق و استقامت واضح باد کہ خط محبت نمط آن عاشق
 رسید از دیدن آن در محفل عشاق ذوق نسران و شوق بے پایان پیدا آمد -
 آسے برادر عشق مشتق از عشیقہ است و عشیقہ گیا مہبت بر هر درختی کہ می چید
 آن درخت را خشک سازد و خود تر و تازه میشود آسے درویش ہویش وار

لازم می آید و تا آنکه اثبات را نفی سازد باثبات الاثبات نرسی و فنا
 و بقا نیز همین حکم وارد و این هر سه فنا و بقا فی الحقیقت یکے است
 نه بیش زیرا که فنا فی اول فنا فی الشیخ است و وسط آن که فنا فی الرسول است
 چون آن مقام رسی خواهی دید اورا که شیخ خوانده بودی رسول است بعد از آن
 بقا سئے فی اللہ آنی در آنجا بنظر خواهد آمد اورا که رسول دانسته بودی
 از اوقات یابی - اے درویش چون طالب در فنا سئے اول که فنا
 فی الشیخ است قالب خود را بصورت ظاہر سپر که آن صورت محمدی است
 فنا ساخت بنوعی که هیچ اثر سئے از اثر و سئے ماند پس در فنا سئے دوم
 که فنا فی الرسول است قلب خود را قلب سپر که آن صفات احمدیت
 کلا و جزا محو و فانی گردانید پس بقا سئے رسی که بی یسمع و بی بصر
 و بی یتکلم و بی میشر حاصل آید و فنا سئے سوم که فنا فی اللہ است در و
 عروج کرده عاشق صادق جان خود را در جان سپر که آن ذات احد است
 محو و مطلق سازد و نوعی که طالب مطلوب گردد و عاشق معشوق
 حشے که او نیز مانند و هیچ نماند مگر مانند یسمع و بصر و کلیم اللہ
 از رقتا من هذا المقام بحرمة محمد خیر الامام و علی الہ العظام
 و اصحابہ الکرام بحق شجنا و مولانا خواجہ محمد علی و پئے
 قاتل الاصنام زیاده والسلام۔

پس هر که در راه عشق قدم نهاد اول ز خود و از وجود خود مردانه وار گشته
 غیرت را همراه خود ساخت که لازمه عشق غیرت است و بیدار غیرت لاله عشق
 بشکند محال است عاشق چون در عشق حبیب خود و محبوب خود و معشوق خود
 مبتلا گردد عاشق را بغایت غیرت رود بد که خود را در عشق محبوب خود معدوم
 سازد و یاد در نظر حبیب خود خود را معتبر جل گرداند **شعر**
 فانی ز خود و بد دست باقی این طرفه که نیستند و هستند
 برین باعث عاشق با نیتها معشوق گردد و فاعله دل عاشق بعیت رازی است
 اما در یگانگی محبت حبیب خود و محبوب خود و معشوق خود و ایم برقرار و معشوق
 عاشق و محبوب عاشق و حبیب عاشق نیز در دل عاشق برقرار است **قطعه**
 دے عاشق نشان بے نشانی گفت اسرار کمال جاودانی میگفت
 اوصاف جمال نوشتن بے من و تو با خود بزبان بے زبانی میگفت
 چونکه هر لحظه مطلوب را مطلوب نو پیدا آید و ذات پاک محبوب عاشق
 در مشرب عشق بکسرت معشوقی در لباس گوناگون مخفی است پس
 چون خواست که پرده جمال از روی خود بردارد با خود عشقبار می
 نمود و معاشق و معشوق ناظر و منظور کاین ماکان صورته از منصفه وقت
 حقیقت محمدی در عوالم مناسب ظهور یا نشند **قطعه**
 در چشم میان شام و شب توئی در قبله جان ساخند و سجود توئی

بے نام و نشان قاصد و مقصود توئی   بے گوش و زبان حامد و محمود توئی
 وقتی که آن صاحب در کنگه سردی جناب حضرت صاحب قبله ادا م‌الله
 بر کاتبه بخط مبارک نوشته باین سگ استخوان ازلی احمد علی غفر الله له
 سر فرزند فرمودند که الان کماکان خود بود که بخودی خود آمده ظهور خود را
 خود بخود طلب مراخت رباعی   شبی که ملک دو عالم جمال حضرت اوست
 قیامت کون و مکانش زمین کسوت اوست   ظهور نور تجلی که بر حسین بتااست
 همه لطافت و غریبی و هم ملاحظت اوست -

رمز دوم در جلوه گری عشق بر سخت فرما سروانی

چون ذات عاشق غیب در غیب بود و در لوله عشق نیزنگی خودی را و بے چگونگی
 نور احفان توانست کرد و دست عشق در اضطراری و اضطرابی ضبط توان شد پس از
 غیب هویت پرده احفان برید و عاشق در بر معشوق نگنجد معا و دیده ناظر منظور
 بیانشد عاشق به معشوق در غرضه شهود بدر آمدند لاجرم از وحدت احدیت
 به نور شهود دانست که خودی و انتم به علم صفات ثابت گشت و بر عاشق سرکنز
 معنی معنی معشوق را گشت برین باعث خودی خود را بر خود آراسته شیمونات
 ذاتی با جمال قالیات صفاتی پیر بسته بکرمی حقیقت محمدی بر آمن خود شایسته
 ناظر نور منظور گردید پس عاشق با سرار الوهیت را به عذر نابودی اصل خویش
 بنخبری از غیر خویش به حیل استغراق بیان کردن گرفت که من در عشق تو بخت

استغراق در خود چنان مستغرق بودم که از خود هم خبر نداشتم پس معشوق بر صفات
عاشق به علم قدیمی واقف شده دانست که بظهور حادث حیدر است عذر نه پذیرفت
اگر چه عاشق به دیورامیان تانیه به صور علمیه خود در عالم ممکنات به موجب حقایق موجود
خود را مزیّن نمود و به عالم ارواح حیدر مثالی گرفته در عالم مثال بدر آمد و وجود هر دو
را به انداز انواع انواع به قبیل جانها اجسام مفتون ساخت و باز خجرت از روح لطیف
جموعه مرتب آراستگی و پیراستگی با تمام رسائیده خلعت فاخره انسانی بدید
از جاسی بجائے رسید که تخت عنایت کسریه بود پس ناگاه همه مراتب را نزول کرد
برسند کار فرمائی اجلال نموده گفت که آنرا من نور الله والخلق من نوری و گفت که
اینا عرب بلا عین و گفت که آنا احمد بلا عین چون صد آعاشق در مع معشوق کسریه
گفت ان الله خلق آدم علی صورة الرحمن و قال ان الله خلق آدم علی صورة محمد
در حسن نگو خوبان پیدا همه او دیدم
دیدم همه بستاها صوا و بیا باهن
دیدم همه پیش و پس جنب و ستند دیدم
بان اس دل دیوانه بخرام به میخان
رمز سوم در تماشای معشوق رفتن عاشق و مشرف شدن
به ملازمستان آن

عاشق بچاره به تلاش گوهر مقصود و درنا سوت رسید و دید که این مرتبه ملک است

و عالم شهادت تا عرش برین دریافت صفت مراد پر نشد آخر الامر در سیرگاه خست
 بر کرسی نشست با خود متفکر بود که گوینده گفت معشوق تو گاهی گاهی بر عرش برین
 با چندین ناز و کرشمه اجلاس میفرماید تو برو شاید که کمال مراد تو مشرب به طمغ گردد - رفتیم
 و چه بنیم که به او نوبه و گراست پس عاشق دید که من بیچاره در که شمار ساکنان عالم
 ملکوت هم به و فریجی معشوق دل بند حال آنها دریافت که ملکوت اعلی از جلال اشک
 در جمال اند چنان استواری دارند که نسبت خود از روح اعظم نموده چه بسیار
 حوالم چه ارواح و چه مثال و چه شهادت و بهر تمامی تعلقات تدابیر انسانی و تصرفات
 انسانی با استعداد نوع به نوع بواسطه صورت مثالی محض در مثال محدود معاد و
 و ارواح مجردة انسانی بواسطه اعیان ثابتة بروح اعظم چنان تعلق
 دارند که لایق نوعیت استعداد هر یک فیض رسانند و در انواع انسانی و حیوانی
 چه انس و نباتی و جمادات بواسطه صورت مثالی در ناسوت متصرف اند
 و ملکوت اعلی در عالم ارواح و ملکوت اسفل در عالم مثال بالا ستر
 عرش در وسعت قضا و قدر چنان دستگاہ دارند که در میان عالم
 جمادات مجردة انوار می دهند و بهر صورتیکه در عالم ناسوت موجود اند
 ازین پهنای فیض یاب اند پس در جبروت قدم نهاد و حقیقت
 واحدیت حقان الهی را با اعیان ثابت که مراد از اسماء کونی و اسماء
 الهی است دیدیم که منزهات آن با فیضها سه گوناگون است در غایت

و لوله عشق معشوق مستحق عاشق به لاهوت رسید و بدید که آن عالم و شرف
 است به آینه حقیقت محمدی صلی الله علیه و آله و سلم
 و جمیع سالکان و واقفان حاصل بطون را به واقفی سیر ذاتی
 دل بند گردانیده می گوید این همه که دیدی تقیین اول بود پس
 به تلاش مرتبه لاقیین در باهوت رسید بشرت ملازمت کنه کان الله
 ولم یکن مع شئی مشرف شرح نه عاشق ماند معشوق . شعر

عشق و عاشق محو گردوزین مقام خود همان معشوق ماند و السلام

اللهم ثبت قلوبنا في الطريق العشق بحرمه سيدنا فامطلوب
 المعشوقين مرآت المحبوبين خواجه حافظ سيد محمد حبيب عليه
 ولى الهادي مقصود الطالبين اللهم مطعنا بطوا قتلنا
 الى يوم الدين ووفقتنا الى حصول اعلى المداراج العاشقين
 بوسيلة محمد سيد العالين و بحق اله الطيبين الطاهرين
 واصحابه المكرمين اللهم احببنا عاشقا و امتن عاشقا و
 احشنا في زمرة العاشقين بحق محمد و اله الامجاد
 خير العباد شاه خيرا باد و بحرمه سلطان الطرف
 رشاد شيعنا و مولانا خواجه حيدر اباد
 العباد بحرمه النبي و اله الامجاد

ہندسٹر کہ سنو ہذا ہر چھپیب العشاق در شہر میناں بلبدک
 سنہ یکزار و ستمہ صد و پنج ہجری المقتدسہ این رسالہ شہر کہ با تمام سید
 حق تعالیٰ جل شانہ و ستم نوالہ بہ طفیل شیوخ ما قدس اسرارہم
 و بہ تصدق خواجہ ما و خواجہ شیخ ما مقبول کناد و بینسندہ و خوانندہ
 و نویسنده را تا قیامت فایده روزی کناد بحسرت البنی و آلہ الامام

تمسکت بالخیر

اسلان

مصنف صاحب فی امر کتاب کا حق تصنیف مطبع ہذا کو عطا فرمایا ہے لہذا اگر
 صاحب بغیر اجازت مطبع کے قصد طبع فرماوین۔
 شان ان مصنف صاحب کے کئی ایک رسالے ہیں منجملہ
 اور کے ایک رسالہ تو یہ ہے جو بدیہ ناظرین
 نامتو کمین ہے اور دوسرے رسالہ موسوم بہ حدیث الحقائق

شیخ نور الاسلام